

Liturgia Sacra 8 (2002), nr 1, s. 5-9

KS. HELMUT JAN SOBECZKO

TRZECIE WYDANIE WZORCOWE MSZAŁU RZYMSKIEGO

Przed samą Wielkanocą 2002 r. ukazało się trzecie wydanie wzorcowe długo oczekiwanego *Mszału Rzymskiego*¹. Pierwsze posoborowe wydanie ukazało się w 1970 r., a drugie pięć lat później — w 1975 r. Obecne trzecie wydanie ukazuje się dopiero po 25 latach i w pierwotnych zamierzeniach miało być wydaniem jubileuszowym z okazji Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. Mówi o tym wyraźnie Dekret promulgujący trzecie wydanie, zaczynający się od słów: *Tertio ineunte millennio ab Incarnatione Domini, editionem Missalis Romani novam parare visum est*, który podpisany został już w Wielki Czwartek, dnia 20 kwietnia 2000 r., po uprzednim zatwierdzeniu całego *Mszału Rzymskiego* przez papieża Jana Pawła II w dniu 10 kwietnia tego samego roku². Tabela świąt ruchomych i ważniejszych obchodów liturgicznych również rozpoczyna się od roku 2000³. Opóźnienie druku spowodowane były trudnościami redakcyjnymi, zwłaszcza ostatecznym przygotowaniem do druku licznych tekstów z zapisem nutowym, co stanowi istotne *novum* trzeciego wydania. Troska, aby cała uroczysta liturgia była śpiewana, znalazła swój wyraz w zapisie nutowym całych czterech Modlitw Eucharystycznych, nuty posiadają również wszystkie formy dialogu z wiernymi, stąd zapis nutowy wprowadzenia do aktu pokutnego, do słów *Orate fratres* i odpowiedzi ludu oraz do słów *Ecce Agnus Dei*

¹ *Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, Joannis Pauli II cura recognitum, Editio typica tertia. Typis Vaticanis A.D. MMII.*

² CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *Decretum de editione typica tertia, 20 IV 2000*, w: *tamże*, s. 7–8.

³ *Missale Romanum*, s. 117.

i odpowiedzi ludu *Domine, non sum dignus* przed Komunią św. Znaczenie i wartość muzyki i śpiewu podkreśla *Ogólne wprowadzenie*, które ponadto zachęca kapłanów, aby teksty z zapisem nutowym były przez nich śpiewane (nr 147).

Trzecie wydanie *Mszалу Rzymskiego* zostało znacznie ubogacone. Wspomniany wyżej dekret promulgacyjny stwierdza, że nowe wydanie było potrzebne, gdyż zachodziła konieczność uwzględnienia licznych dokumentów Stolicy Apostolskiej i nowych ksiąg liturgicznych, a zwłaszcza wydanego w 1983 r. *Kodeksu Prawa Kanonicznego*. Dekret wymienia również ważniejsze zmiany i nowości trzeciej edycji *Mszалу*.

Pobieżny analiza nowego wydania czasem budzi jednak pewne zdziwienie, zwłaszcza tych, którzy korzystają z polskiego lub włoskiego *Mszалу Rzymskiego*. Dotyczy to zwłaszcza umieszczenia wszystkich Modlitw Eucharystycznych (poza dotychczasowymi czterema) w Dodatku do *Ordo Missae* (s. 673–706) lub w Dodatku na końcu *Mszalu* (trzy ME we Mszy św. z udziałem dzieci, s. 1270–1288). Pewne wytłumaczenie takiego stanu rzeczy daje relacja sekretarza Kongregacji Kultu Bożego abpa Francesco Pio Tamburriniego, który na posiedzeniu plenarnym Kongregacji w dniach 26–29 września 2001 r. powiedział, iż pewne rozstrzygnięcia zostały podjęte przez Sekretariat Stanu, gdyż nie było wyraźnej jednomyslności wśród uczestników spotkania plenarnego członków Kongregacji Kultu Bożego w 1996 r., kiedy to dyskutowano szczegółowe kwestie trzeciej edycji *Mszalu*. Arcybiskup wspomniał również o zamiarze przygotowania rodzaju instrukcji, która miałaby towarzyszyć trzeciej edycji *Mszalu*, a dotyczyłaby w całości *ars celebrandi*. Dokument taki dotąd się nie ukazał⁴.

Dekret promulgujący trzecie wydanie wzorcowe wylicza najważniejsze zmiany i nowości. Odnośnie do zmian w *Ogólnym wprowadzeniu do Mszalu Rzymskiego* podkreśla liczne poprawki wynikające z nowego *Kodeksu Prawa Kanonicznego* i z ostatnio wydanych ksiąg liturgicznych oraz z korzystnych postulatów natury duszpasterskiej. Zwraca się uwagę przede wszystkim na bardziej przejrzyste normy dotyczące możliwości udzielania Komunii św. pod dwiema postaciami (oprócz dotychczasowych możliwości, dodano nowe). Zasadniczym novum to to, iż biskup diecezjalny może ustanawiać normy dotyczące praktyki Komunii pod dwiema postaciami dla swojej diecezji, więcej, biskup może zezwolić kapłanom, aby oni sami decydowali o udzielaniu takiej Komunii św. powierzonym sobie wiernym wówczas, gdy uznają to za stosowne (*opportunum videatur*), i o ile wierni będą odpowiednio pouczeni, nie zaistnieje niebezpieczeństwo profanacji albo sam obrzęd będzie niemożliwy do wykonania ze względu na bardzo liczny udział wiernych (nr 283). Kompetencja biskupa nie jest w tym wypadku uzależniona od wcześniejszej zgody Konferencji Episkopatu. Aby uniknąć błędnych interpretacji w stosowaniu tych uprawnień, w międzyczasie został ogłoszony przez Kongregację Kultu Bożego ofi-

⁴ *Relazione dell'Ecc.mo Mons. Francesco Pio Tamburrino Arcivescovo Segretario*, Not 37 (2001), nr 10, s. 406–461.

cialny komentarz i stosowne wyjaśnienie⁵. Dekret wspomina także o dodaniu nowego, dziewiątego rozdziału (*caput IX*) *Ogólnego wprowadzenia*, który wskazuje na możliwości dostosowania trzeciego wydania wzorcowego do potrzeb pastoralnych w poszczególnych wydaniach narodowych. W niniejszej prezentacji celowo zostały pominięte inne zmiany *Ogólnego wprowadzenia*, gdyż ukazały się już bardziej szczegółowe omówienia tego dokumentu⁶.

Ubogacające zmiany wprowadzono również do *Ordo Missae*. Nowością jest możliwość odmawiania, oprócz *Credo* nicejsko-konstantynopolitańskiego, również krótszego, rzymskiego symbolu chrzcielnego (*symbolum baptismale Ecclesiae Romanae*), zwanego także Składem Apostolskim, który nowy *Mszal* zaleca odmawiać lub śpiewać zwłaszcza w okresie wielkopostnym i wielkanocnym⁷.

Do innych nowości, jakie wymienia wspomniany wyżej Dekret, należą: nowe teksty oracji, Modlitw Eucharystycznych i całych formularzy na różne celebracje roku liturgicznego⁸, zwłaszcza na nowo wprowadzone obchody do kalendarza powszechnego, a także do *Commune Beatae Mariae Virginis*⁹, *Commune Sanctorum et Sanctarum*, *Mszy obrzędowych*, *Mszy w różnych potrzebach* i *Mszy za zmarłych*; ubogacono okres Adwentu w ten sposób, aby każdy dzień miał swój własny formularz; zgodnie ze starą tradycją (aż do 1970 r.) w okresie Wielkiego Postu przywrócono na każdy dzień *oratio super populum* (błogosławieństwo to w dni powszednie może być udzielone *ad libitum*, a w Środę Popielcową i w niedziele obowiązkowo); dokonano poprawek w rubrykach obrzędów Triduum Paschalnego¹⁰.

⁵ CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *La Comunione sotto le due specie*, Not 37 (2001), s. 256–258, tł. pol. Cz. Krakowiak, „Anamnesis” 8 (2002), nr 29, s. 47–48.

⁶ Zob. A. KŁOCEK, *Nowe elementy Institutio generalis trzeciej typicznej edycji „Missale Romanum”*, LitSac 7 (2001), s. 263–282; S. CICHY, *Krótką prezentacja Missale Romanum 2002*, „Anamnesis” 8 (2002), nr 30, s. 90–92.

⁷ Możliwość stosowania obu symboli wiary miały już niektóre mszały narodowe. Wprowadzenie Symbolu Apostolskiego uzasadnia się „czcigodną tradycją rzymską”, był stosowany od III w., wyjaśniany przez licznych Ojców Kościoła, m.in. przez św. Ambrożego, św. Augustyna, Rufina i wielu innych późniejszych autorów. Za wprowadzeniem tej praktyki przemawiają również względy ekumeniczne (oba symbole stosują również liturgie protestanckie); zob. prezentacja nowego *Mszalu* w dniu 23 marca 2002 r. przez abpa F. Tamburrino, sekretarza Kongregacji, *Presentazione dell' Ecc. mo Arcivescovo Segretario*, Not 38 (2002), s. 460–463; zob. też F. KHA, *Le «Symbolum Apostolicum» dans l'«Ordo Missae» de l'«editio typica tertia» nel Missel Romain*, EL 116 (2002), s. 298–306.

⁸ Przykładowo: do formularza mszalnego uroczystości Wniebowstąpienia Pańskiego wprowadzono drugą kolektę (do wyboru), używaną w *Mszale* przed 1970 r., wprowadzono również formularz mszy wigilijnej na tę uroczystość (była to jedyna uroczystość Pańska bez takiego formularza); zob. *Missale Romanum*, s. 423–427.

⁹ W dużej mierze są to teksty z *Collectio Missarum de Beata Maria Virgine*, Libreria Editrice Vaticana 1987.

¹⁰ Dokonano tego w oparciu o List okólny Kongregacji Kultu Bożego do Przewodniczących Konferencji Biskupów *De festis paschalibus praeparandis et celebrandis*, 16 I 1988, Not 24 (1988), s. 81–107; m.in. przypomniano możliwość udzielenia Komunii po dwiema postaciami — za zgodą Biskupa — wszystkim wiernym podczas Wigilii Paschalnej. Natomiast do formularza *Mszy Wieczerzy Pańskiej* dodano cały tekst I Modlitwy Eucharystycznej, *Missale Romanum*, s. 303–311, 374.

W stosunku do poprzednich edycji warto zwrócić uwagę na obszerne wprowadzenie do okresu wielkopostnego¹¹, które zaleca powrót do obchodu dawnych rzymskich „stacji”, które można celebrować zwłaszcza w większych miastach, gdzie istnieje więcej kościołów. Odnośne zalecenie odwołuje się do postulatu wysuniętego już w *Liście ogólnym* Kongregacji Kultu Bożego o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych z 1988 r. Odnośny tekst nowego *Mszatu* brzmi: „Usilnie zaleca się (*valde commendatur*), aby przynajmniej w większych miastach i w sposób najbardziej odpowiedni do poszczególnych miejsc zachowywać i rozwijać tradycyjne formy gromadzenia się Kościoła lokalnego na wzór rzymskich «stacji». Te zgromadzenia wiernych mogą się odbywać, zwłaszcza pod przewodnictwem Pastora diecezji, w niedziele albo w inne odpowiednie dni tygodnia przy grobach Świętych, albo przy głównych kościołach lub sanktuariach, albo też w częściowej odwiezanych miejscach pielgrzymkowych. Jeśli przed Mszą św., którą celebryje się w tych zgromadzeniach, w zależności od miejscowych warunków i okoliczności, zostanie odprawiona procesja, wówczas wierni gromadzą się w innym kościele lub w odpowiednim miejscu poza kościołem, do którego zdąża procesja”. Następnie opisany jest porządek liturgii stacyjnej, zgodny również z opisem podanym w *Ceremoniale Episcoporum*¹², obejmujący wstępne pozdrowienie, odpowiednio dobraną orację (o Świętym Krzyżu, o odpuszczenie grzechów lub za Kościół), Litanię do Wszystkich Świętych w czasie procesji, po procesji w kościele głównym odprawia się Mszę św. lub inne nabożeństwo, np. liturgię słowa lub wspólnotowy obrzęd sakramentu pokuty z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem.

Analizując podany w *Mszale Kalendarz Kościoła powszechnego* (*Calendarium Romanum generale*, s. 105–116) zauważamy również kilka zmian. Od soborowej reformy kalendarza (1969 r.) wprowadzono 19 nowych obchodów liturgicznych. W latach 1983–1996 wprowadzono 8 wspomnień, z tego 5 dowolnych (*memoriae ad libitum*): św. Wojciecha, bpa i męcz. (23 IV); św. Ludwika Marii Grignon de Montforta, kapłana (28 IV); św. Piotra Juliani Eymarda, kapłana (2 VIII); św. Piotra Clavera, kapłana (9 IX); św. Wawrzyńca Ruiz i współtowarzyszy, męcz. (28 VIII), a także 3 wspomnienia obowiązkowe (*m. obligatoriae*): św. Maksymiliana Marii Kolbego, kapł. i męcz. (14 VIII); św. Andrzeja Kim Taegon, kapł., i św. Pawła Chong Hasang wraz ze współtowarzyszami, męcz. (20 IX) oraz św. Andrzeja Dung-Lac, kapł. i współtowarzyszy, męcz. (24 XI). W nowym wydaniu *Mszatu Rzymskiego* po raz pierwszy pojawia się 11 nowych obchodów różnych kategorii, związanych często z dawną i nowszą pobożnością ludową. Przywrócono lub dodano obchody: Najświętszego Imienia Jezus (3 I, *ad libitum*); NMP Fatimskiej (13 V, *ad libitum*); Najświętszego Imienia Maryi (12 IX, *ad libitum*); św. Józefiny Bakhita, panny (8 II, *ad libitum*); św. Krzysztofa Magallanesa, kapł., i współtowarzyszy, męcz. (21 V, *ad libitum*); św. Rity de Cascia, zakonnicy (22 V, *ad libitum*); św.

¹¹ *Missale Romanum*, s. 196.

¹² *Ceremoniale Episcoporum*, nr 260–262, Libreria Editrice Vaticana 1995, s. 78–79.

Augustyna Zhao Rong, kapł., i współtowarzyszy, męczen. (9 VII, *ad libitum*); św. Apollinarego, bpa i męczen. (20 VII, *ad libitum*); św. Sarbeliusza Makhluf, kapł. (24 VII, *ad libitum*); św. Teresy Benedykty od Krzyża (Edyty Stein), panny i męczen. (9 VIII, *ad libitum*¹³); św. Katarzyny Aleksandryjskiej, panny i męczen. (25 XI, *ad libitum*). Dokonano również kilku zmian w datach obchodów oraz zmieniono stopień już istniejących celebracji¹⁴.

Trzecie wydanie wzorcowe *Missale Romanum* jest kolejnym krokiem, z pewnością nie ostatnim, wprowadzania reformy liturgicznej, dokonującej się w oparciu o uchwaloną przez Sobór Watykański II Konstytucję liturgiczną *Sacrosanctum Concilium* (4 XII 1964 r.). Otrzymujemy specyficzny prezent jubileuszowy Roku 2000, który należy już obecnie jak najlepiej spożytkować w naszych Kościołach lokalnych. Należy ponadto żywić nadzieję, że w odpowiednim czasie (*infra congruum tempus*), zgodnie z zaleceniem Dekretu promulgującego trzecie wydanie, Konferencja Episkopatu Polski poprzez krajową Komisję liturgiczną przygotowuje do druku kolejne wydanie *Mszалу Rzymskiego* w języku polskim.

---

¹³ Kalendarz powszechny nie uwzględnia faktu ogłoszenia jej współpatronką Europy, stąd w Europie wspomnienie liturgiczne obchodzone będzie w randze święta (*festum*).

¹⁴ C. BRAGA, *Il nuovo Calendario liturgico*, EL 116 (2002), s. 285–297.